

vlaamse dienst
speelpleinwerk

VISIETEKST

Speelpleinwerk in een stedelijke context

Amke Bailleul, Bert Breugelmans, Ineke de Boer, Noor Talpe, Pepijn Kennis, Pieter Verback, Pieter Gijssels, Tim Verstraeten, Timmy Boutsen, Thalassa Vandriessche en Kwinten Fort - mei 2012

*Wat maakt speelpleinwerk in de stad anders?
Welke invloed heeft een stadsomgeving op het organiseren van een speelpleinwerking?
Waar kunnen speelpleinwerk en de stad elkaar versterken?
Wat zijn de uitdagingen voor het speelpleinwerk?*

In deze visietekst willen we de band tussen speelpleinwerk en de stedelijke context verduidelijken. We beschrijven de stedelijke context aan de hand van een aantal factoren, die vooral van toepassing zijn op grootsteden en centrumsteden. Voor de principes in deze tekst is de (historische) stempel 'stad' ondergeschikt aan het principe van verstedelijkt gebied. Een voorstad van bijvoorbeeld Antwerpen zal zich daarom meer herkennen in deze tekst dan een kleine stad. Er zijn veel herkenbare factoren voor speelpleinwerkingen in een verstedelijkte context, in deze tekst staan diegene die specifiek voor de stedelijke context gelden. Het is aan de lezer om te kiezen wat voor de eigen realiteit bruikbaar is en hiermee aan de slag te gaan.

Het speelpleinwerk heeft een aantal basiskennmerken:

- Kinderen als doelgroep
- Spelen als hoofddoel
- Vakantie als periode
- Voor en door jongeren.
- Een hoge graad van openheid en toegankelijkheid op verschillende niveaus van de organisatie.
- Een sterk lokaal en buurtgericht karakter.

Deze uitgangspunten van een speelpleinwerking in de stad kunnen niet en mogen niet veranderen in een andere context. Een speelpleinwerking vervult verschillende maatschappelijke functies waarbij het spelen de belangrijkste is. Het gaat daarbij over het uitbouwen van meer en betere speelkansen in de vrije tijd van kinderen én jongeren. Dit is niet anders in een stedelijke context.

We bespreken een aantal factoren die in een stedelijke context extra aandacht verdienen en invloed hebben op het speelpleinwerk. Er wordt ingezoomd op de doelgroepen waarmee gewerkt wordt, de speelkansen die er zijn en betrokkenheid op beleid.

1. De doelgroepen van het speelpleinwerk

Het speelpleinwerk als jeugdwerkmethode heeft twee prioritaire doelgroepen. De eerste is overduidelijk de kinderen, de deelnemers aan het jeugdwerkeraanbod. Een niet te onderschatten tweede doelgroep is de jongeren zelf die zich als begeleider engageren. Voor beide doelgroepen is speelpleinwerk een belangrijke en zinvolle vrijetijdsbesteding.

- **Kinderen**

Het speelpleinwerk in een stad krijgt een diverse groep kinderen over de vloer. Elk kind heeft evenveel recht op vrijetijdsbesteding en **speelkansen**. Een kind blijft een kind, ook al woont het in een stad. Er zijn wel enkele andere elementen waarmee rekening gehouden kan worden op een speelpleinwerking.

Door het diverse karakter worden we geconfronteerd met verschillende opvattingen, tradities en gewoonten. De diversiteit in de groep kinderen wordt volgens sommigen als een moeilijkheid beschouwd. Diversiteit in een groep heeft ook voordelen. De verscheidenheid aan speelimpulsen die de kinderen aan elkaar geven, zorgt voor een **verrijking aan speelkansen**.

In een stad leven meer kinderen die opgroeien in een maatschappelijk kwetsbare omgeving¹. Omgaan met deze specifieke achtergrond van kinderen, vraagt van de organisatie een bewust beleid. Men dient het aanbod af te stemmen op de noden en behoeften en **technische drempels** te verlagen. Het gaat dan om maatregelen die de betaalbaarheid en bereikbaarheid verhogen en de administratieve last tot een minimum beperken. Als een speelplein hier geen rekening mee houdt, zal het enerzijds een groep mensen niet bereiken, maar zal het anderzijds ook zorgen voor meer conflicten, meer klachten en een lagere tevredenheid van de wel bereikte doelgroep.

De culturele diversiteit in een stedelijke context uit zich ook door een hoger aantal (verschillende) etnisch-culturele achtergronden van gezinnen. Dit zorgt voor lagere **sociaal-culturele drempels**: het is meer algemeen aanvaard dat het speelpleinwerk er voor iedereen is. Ouders en kinderen in lagere sociale klasse vinden makkelijker de weg naar het speelplein in een stedelijke context. Dit wil niet zeggen dat hier gaan aandacht voor moet zijn. Ouders en kinderen moet op een begrijpbare manier geïnformeerd worden. Tijdens de werking zelf is het omgaan met kinderen met minder sociale vaardigheden een belangrijk aandachtspunt.

Voorbeelden van drempelverlagend werken:

- *Bij de speelpleinen van de VGC in Brussel is een jaarabonnement heel goedkoop.*
- *Speelplein De Pagadder in Gent zorgt elke ochtend voor ontbijt, omdat kinderen thuis die gewoonte niet altijd hebben.*
- *Het merendeel van de Gentse speelpleinen zijn helemaal gratis. Dit wordt bevorderd door het subsidiereglement. Werkingen die geen geld vragen en zo toegankelijker zijn, krijgen van de stad meer subsidies.*
- *In Antwerpen leggen sociaal werkers bij de mensen thuis uit wat speelpleinwerk is, om zo de informatieve drempel te verlagen.*
- *In Dendermonde werd de speelpleinfolder voor de grote Turkse gemeenschap vertaald naar hun moedertaal.*

¹ In de gezamenlijke visietekst van VDS en Uit De Marge worden de voorwaarden en de kansen van speelpleinwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren dieper besproken.

- **Animatoren**

De animatorenploeg in een stedelijke context is vaak even divers samengesteld als de groep kinderen. Het verhaal van maatschappelijke kwetsbaarheid komt ook bij de animatoren terug. Het is **een ploeg met verschillende opvattingen over het speelpleinwerk**.

Veel stadsjongeren zijn **niet zo vertrouwd met vrijwilliger zijn en spelen**. Ze hebben een ander beeld van werken met kinderen en gaan hier anders mee om. Dat maakt dat er veel uiteenlopende verwachtingen zijn over engagement, vergoedingen, speelcultuur etc. Die verwachtingen moeten uitgesproken kunnen worden. Het vraagt meer inspanningen om opleiding en coaching te voorzien. Het is noodzakelijk om als speelplein na te denken over drempels die een speel(plein)cultuur kunnen inhouden, en die te verlagen.

Voorbeelden:

- *Infoavonden voor animatoren en ouders, waar speelpleinwerk in de taal van de ouders uitgelegd wordt.*
- *Huisbezoeken bij toekomstige animatoren doen om de manier van werken van het speelpleinwerk uit te leggen.*
- *Speelpleinwerk wordt voorgesteld op een tienerwerking, in een jeugdhuis...*
- *Speelpleinwerkingen organiseren activiteiten samen met jongerenwerking, om zo elkaars werking te leren kennen.*

Het speelse karakter op speelpleinwerkingen in de stad is niet gemakkelijk te behouden. Het is daarom belangrijk om speeltraditie mee te geven aan nieuwe begeleiders in zowel het organiseren van een speelaanbod als het meespelen met kinderen. Deze vaardigheden zijn jongeren al verleerd van hun kindertijd en moet men (opnieuw) leren. Wat spelen nu precies wel en niet is, wordt best bespreekbaar gemaakt. Een speelplein in een stadscontext heeft als uitdaging om vaker aan de speelsheid van animatoren door hen ervaring te laten opdoen, vorming te organiseren, voorbeeldspelers in te schakelen, speelfiches uit te testen etc.

Naast speelsheid is begeleiderhouding een belangrijk thema. Er heerst vaak **verwarring over hun rol als begeleider**, zoals het aanvoelen wanneer toezicht belangrijk is en wanneer ze moeten meespelen. Animatoren uit de stad stellen vaak evidenties in vraag en hebben vragen bij waarden die ze niet gewoon zijn. Dit maakt dat er een intensievere begeleiding van vrijwilligers nodig is. De begeleiders komen soms voor zwaardere opdrachten te staan dan wat ze zelf verwachten.

De stad heeft voor jongeren **veel vrijetijdsbestedingen in de aanbieding**, waardoor het speelpleinwerk zich duidelijk moet profileren. Een motiverend vrijwilligersbeleid is noodzakelijk om mensen te betrekken bij een werking. Om een diverse doelgroep aan te spreken moet ingezet worden op diverse manieren van werven, communiceren en mensen behouden. De stadscontext maakt het voeren van een sterk vrijwilligersbeleid een uitdaging. Over een sterk vrijwilligersbeleid wordt best met de hele speelpleinploeg nagedacht.

2. Speelkansen

Er wordt wel eens gezegd dat een stad minder **speelmogelijkheden** heeft dan het platteland, waar beekjes, velden, bossen en lege straten nog vanzelfsprekend zijn. Een verstedelijkt gebied heeft evenveel mogelijkheden, maar andere of minder gekende.

Bijvoorbeeld: parken en braakliggende terreinen gebruiken, bezoeken brengen aan interessante diensten, organisaties en bedrijven in de buurt zijn, leuk materiaal verzamelen bij de overvloedig

aanwezige industrie, externen inschakelen om iets ‘echt’ te komen doen (politie, brandweer, bakker,...), gebruik maken van openbaar vervoer om een spel te spelen of om gemakkelijk bij verder gelegen speelruimte te komen, meer met jongerensubculturen in aanraking komen, gratis zwembadengebruik, het stadspark ...

Het gebrek aan ruimtelijke vrijheid en fysieke speelruimte daagt speelpleinwerkers uit om **met een speelse blik naar de stedelijke context te kijken**. Het komt er op aan om met creativiteit mogelijkheden zien in wat zich aanbiedt en de fysieke en psychische speelruimte voor kinderen in de stad zo groot mogelijk te maken.

In een stedelijke context worden speelinitiatieven gedwongen om te spelen op een **gedeelde ruimte**, in plaats van ruimte die enkel en alleen bedoeld is om te spelen. Dit denken over ruimte voor spelen en het speelpleinwerk dient samen te gaan met het bredere beleid en concepten als hangplekken en speelweefsel, ruimtelijke ordening en speelbeleid. Hierbij komt de discussie over **decentralisatie of centralisatie** van speelpleinwerking naar voren. Op een gecentraliseerde grote werking kan de kaart van de speelkansen getrokken worden: avontuurlijk spelen in de vrije natuur buiten de stad, veel ruimte voor kinderen, veel meer mogelijkheden en een grotere organisatie. Op kleine buurtpleintjes of gedecentraliseerde werkingen is vooral de toegankelijkheid en nabijheid een troef: spelen “op de hoek van de straat” en verankerd zijn in de buurt. In beide soorten werkingen zitten heel wat voordelen en mogelijkheden. De keuze tussen beiden soorten werkingen dient gemaakt te worden in het licht van de ontwikkeling van een lokaal speelbeleid.

De VDS pleit voor de uitwerking van een **lokaal speelbeleid** dat rekening houdt met de verschillende behoeften én beperkte mogelijkheden van gezinnen in de stad. Het gaat over een lokaal speelbeleid ontwikkelen met:

1. *Een variatie aan speelaanbod (verschillende manieren van spelen)*
2. *Een spreiding over het hele grondgebied.*

Het resultaat is een **speelaanbod** waarbij er gespeeld kan worden op verschillende manieren en plaatsen: in een speelpleinwerking, bij speciale activiteiten die specifieke interesses aanspreken, spelen dankzij mobiele werkingen, gemeenschapsvormende activiteiten, spelen in de eigen straat met burens, vrienden en familie, zelf spel organiseren op het openbaar speelpleintje, rondhangen (of spelen) bij het jeugdhuis/jeugdcentrum, een doorlopende groepsbindende werking uitbouwen via jeugdbewegingen...

Het speelpleinwerk kan niet al deze functies opnemen maar moet wel in het geheel passen.

De centrumfunctie van een stad zorgt voor een verscheidenheid aan speelinitiatieven. Er zijn talrijke andere organisaties die vrije tijd van kinderen organiseren en invullen, zowel niet commercieel als commercieel. Dit uitgebreid aanbod maakt dat er voor kinderen, net zoals voor animatoren trouwens, talrijke mogelijkheden zijn tot invulling van vrije tijd. Het is belangrijk om hier als speelpleinwerk een eigen plaats in te vinden, waarbij we onze eigen sterktes (jeugdwerk, speelfunctie) tegenover kinderen en jongeren laten uitkomen.

3. Betrokkenheid op beleid

Een speelplein in een stedelijke context heeft er alle baat bij om hun stem in het bredere beleid te laten horen. Het speelpleinwerk heeft **linken met verschillende stadsdiensten**. Er zijn veel mogelijkheden om de speelpleinwerking te laten ondersteunen: subsidies, samenwerkingsverbanden, brede school, jongerencultuur, buurtgericht en ambulante werken, jeugdwelzijnswerk, bijzondere jeugdzorg, integratiedienst...

Duidelijk uitleggen wat de noden zijn en daarvoor goed voorbereide argumenten hebben, zijn nodig om het beleid naar de hand te zetten. Er zijn bijvoorbeeld altijd kansen op vlak van het uitbouwen van de

infrastructuur, een eigen communicatiebeleid voeren, verantwoordelijkheid geven aan jongeren... Daarvoor moet er een netwerk zijn met politici en beleidsmakers (ambtenaren en belangrijke verenigingen). In verschillende steden zien we hoe speelpleinen zich **verenigen om hun belangen te verdedigen**. Het komt er dan op aan om te denken vanuit gemeenschappelijke sterktes van het speelpleinwerk, waarbij elke werking zijn eigenheid kan behouden. Door deelname aan de jeugdraad of andere participatiestructuren kan dit versterkt worden.

Participeren aan jeugdbeleid in stedelijke context is complexer dan een doorsnee gemeente. Beleidstructuren zijn logger. Dat vloekt met het spontane en ongedwongen karakter van jeugdwerk. Daarom heerst er vaak een wij-tegen-zij cultuur en een wederzijdse “men begrijpt ons niet.” **Het komt er vooral op aan om de juiste persoon en timing te kennen**. In de meeste gevallen is het dan zelfs gemakkelijker om zaken te verwezenlijken. Een stad heeft meer budget, vaak in eigen beheer van een (jeugd)dienst zelf, meer projectenmogelijkheden, en dergelijke. **Een stad is moeilijker te doorgronden, maar heeft wel meer mogelijkheden voor een speelpleinwerking dan elders.**

4. Besluit

De basiskenmerken van speelpleinwerk in een stedelijke context kunnen en mogen niet anders zijn. Een aantal factoren zorgen ervoor dat aspecten van een speelpleinwerking **meer aandacht** vergt.

Door de diversiteit van de kinderen

- Bewust bezig zijn met drempels en uitstraling
- Blijven leren over de omgang met kinderen

Door de diversiteit van de animatorenploeg

- Meer tijd en energie naar coaching van animatoren
- Discussie voeren over de speelcultuur
- Blijvende aandacht om de verwachtingen scherp te stellen omtrent de rol van de begeleiders

Door de veelheid aan andere vrijetijdsbestedingen

- Een duidelijke profilering van het speelpleinwerk

Door minder zichtbare speelkansen

- Ander gebruik van ruimte
- Evenwicht tussen centralisatie en decentralisatie van werkingen

Door complexe beleidstructuren

- Eerst noden in kaart brengen en dan bediscussiëren met de juiste mensen
- Link maken tussen werkingen op vlak van belangenbehartiging

Dat betekent geenszins dat speelpleinwerk in een stedelijke context organiseren enkel en alleen moeilijker is dan elders. Het biedt ook **meer kansen**:

De diversiteit in de groep kinderen

- Zorgt voor een verrijking van de speelkansen
- Zorgt voor een hogere toegankelijkheid op vlak van sociaal-culturele drempel

De speelkansen in de stedelijke context heeft meer mogelijkheden tot

- interactie met omgeving: zowel de ruimtes als de mensen.

Het ruim arsenaal aan speelinitiatieven biedt kansen tot afstemming tussen de verschillende werkingen. Zo wordt er:

- Meer behoeftegericht gewerkt
- Samengewerkt tussen de verschillende werkingen wat zorgt voor meer samenhang

Er is een breder draagvlak op vlak van ondersteuning door:

- meer verschillende gemeentediensten die betrokken (kunnen) zijn
- meer mogelijkheden op vlak van realiseren van projecten

Met deze tekst hopen we **inzicht en overzicht** gegeven te hebben aan betrokken mensen die op zoek zijn naar het kwalitatief uitbouwen van een werking in stedelijke context. Deze tekst dient niet enkel om te lezen. Het verdient op zijn minst een aantal discussies. De VDS is altijd bereid om mee te komen discussiëren. Tot binnenkort?